

Rozvíjanie čitateľskej gramotnosti (3.-4. ročník)

Hans Christian Andersen: Dievčatko so zápalkami

Bola treskúca **zima**, padal sneh. Blížil sa tmavý večer. Bolo to v posledný deň v roku, na Silvestra. V tej zime a tme išlo po ulici malé chudobné dievčatko, prostovlasé a bosé. Z domu vyšlo v pantofliach, ale načo mu aj boli také pantofle! Predtým ich nosievala jeho mama, také boli veľké. Ako dievčatko prebiehalo ulicou, aby sa vyhlo dvom rútiacim sa vozom, stratilo ich. Jednu pantofľu nemohlo nájsť a s druhou odbehol akýsi chlapec. Vravel, že si z nej urobí kolísku, keď bude mať deti.

Teraz šlo dievčatko bosé, s nôžkami od zimy červenými, až belasými. V starej zástere malo hromadu sírových zápaliiek a jeden zväzok držalo v ruke. Po celý deň si od dievčatka nikto nič nekúpil. Nikto mu nedal ani grajciar. Chodilo po **uliciach** hladné, premrznuté a vyzeralo veľmi úboho. Snehový páper mu padal na dlhé plavé vlásky s peknými kučerami na šiji. Dievčatko však vôbec nemyslelo na to, aké je pekné. Za všetkými oblokmi sa svietilo a po ulici sa šírila vábivá vôňa husaciny. Veď bol novoročný predvečer a dievčatko myslelo práve na to.

Učupilo sa v kúte medzi dvoma domami, z ktorých jeden trochu vyčnieval do ulice. Drobné **nôžky** skrčilo pod seba, ale tu mu bola ešte väčšia zima. Domov sa neopovážilo ísť, lebo zo zápaliiek nič nepredalo a nezarobilo ani grajciar. Otec by ho iste vybil. A doma je tiež zima, veď majú sotva strechu nad hlavou a fúka tam, hoci najväčšie diery vypchali senom a handrami. Dievčatku celkom zmeraveli malé rúčky od zimy. Ach, maličká **zápalka** by ich zohrialala! Len keby si mohlo čo len jednu vziať zo zväzočka. Škrtnúť o múr a zohriať si prsty! Vytiahlo zápalku a škrtno. Ako zápalka zapraskala, ako horí! Bol to teplý, jasný plameň ako zo sviečky, ktorý hrial, keď nad ním držala ruku. Aké to bolo zvláštne svetlo! Dievčatku sa zazdalo, že sedí pri veľkých železných kachliach s lesklými mosadznými guľami a mosadznými rúrami. Oheň utešene horel a výborne hrial! Dievčatko už vystieralo nohy, aby si ich zohrialo a tu plameň zhasol. Kachle sa stratili, sedelo tu len s vyhorenou zápalkou v ruke.

Škrtno druhou zápalkou, ktorá zahorela, zasvietila a na mieste, kde dopadlo jej svetlo, bol múr priehľadný ako závoj. Videlo rovno do izby, kde bol stôl prestretý bielym obrusom. Na ňom stál jemný porcelán a nádherne sa pariaca pečená hus, plnená slivkami a jabĺčkami. Ešte krajšie bolo to, že hus vyskočila z misy a drobčila po dlážke s vidličkou a nožom v chrbte. Drobčila dovtedy, až sa dostala k chudobnému dievčatku. Zápalka zrazu zhasla a dievčatko videlo len hrubý, studený múr.

Zažalo tretiu zápalku. Odrazu sa našlo pred nádherným vianočným stromčekom. Bol ešte väčší a viacej vyzdobený než stromček, ktorý na posledné Vianoce videlo cez sklené dvere u bohatého kupca. Na zelených konároch horelo tisíce sviečok a z nich sa usmievali na

dievčatko pestré obrázky, čo inak zdobia výkladné skrine. Dieťa natiahlo obe ruky a vtom zápalka zhasla. Vianočné sviečky vystupovali stále vyššie a vyššie, až sa dievčatku zdalo, že sú to jasné hviezdy. Jedna z nich spadla a urobila po nebi dlhú ohnivú čiaru.

„Teraz niekto zomiera!“ povedalo si dievčatko. Tak vravievala jeho nebohá stará mať, ktorá jediná zo všetkých ľudí bola k nemu dobrá. Keď padá hviezda, vždy odchádza nejaká duša do neba.

Opäť škrtlo o múr zápalkou, ktorá doširoka zasvietila. V jej lesku stála stará mať, nevýslovne jasná a žiarivá, milá a láskavá.

„Stará mama,“ zvolalo dievčatko, „vezmi ma k sebe! Ja viem, že sa stratíš, keď zápalka zhasne. Stratíš sa, tak ako teplé kachle, nádherná husacina a veľký, utešený vianočný stromček!“ Dievčatko rýchlo zapálilo celý zvyšok zápaliek v načatom zväzočku, lebo starú mamu chcelo vidieť čo najdlhšie. Zápalky svietili tak jasne, že bolo pri nich svetlejšie než za bieleho dňa. Nikdy predtým nebola stará mama taká pekná a veľká. Vzala si dievčatko do náručia a leteli vysoko, veľmi vysoko, ta, kde niet zimy, hladu ani strachu.

Za studeného rána, v kúte pri dome sedelo malé dievčatko s červenými lícami a s úsmevom na tvári. Bolo mŕtve, zmrzlo v posledný večer starého roka. Novoročné ráno zasvitlo nad malou postavičkou, so zápalkami v lone. Jeden zväzoček temer vyhorel. „Chcelo sa zohriať,“ vraveli ľudia. Ale nikto nevedel, koľkú krásu videlo, v akom jase odišlo so starou mamou do radostí Nového roku.

Autorom príbehu je:

- A. Hans Christian Andersen
- B. Christopher Hans Andersen
- C. Pavol Dobšinský
- D. Bratia Grimmovci

2. Kedy sa príbeh odohral? _____

3. Vysvetli, čo znamená slovo pantofla.

- A. papuča
- B. čižmy
- C. dreváky
- D. tenisky

4. Čo malo dievčatko v zástere? _____

5. Ako sa volali peniaze, ktoré sú v príbehu spomenuté?

- A. dukáty
- B. strieborniaky
- C. grajciare
- D. groše

6. Čo si predstavovalo dievčatko, keď škrtilo tretíkrát zápalkou?

- A. že sedí pri horúcich kachliach
- B. že vidí hviezdičky
- C. že sa nachádza na kráľovskom dvore
- D. že sedí pri vianočnom stromčeku

7. Čo si dievčatko povedalo, keď videlo padať hviezdu?

- A. že sa niekto narodil
- B. že niekto zomiera
- C. že bude veľmi mrznúť
- D. že bude padať sneh

8. Koho videlo dievčatko, keď škrtilo štvrtýkrát zápalkou?

_____

9. Kde zobrala stará mama dievčatko?

_____

10. Vypíš z textu priamu reč.

_____

11. Vysvetli význam slovného spojenia.

Snehový páper mu padal na dlhé plavé vlásky s peknými kučerami na šiji.

---

12. Hrubo vytlačené slová v texte sú:

- A. prídavné mená
- B. podstatné mená
- C. zámená
- D. slovesá

13. Uvedený text je:

- A. vecný
- B. umelecký
- C. rozprávkový
- D. básnický

14. Vypíš z textu 1 podstatné meno stredného rodu, 1 podstatné meno mužského rodu, 1 podstatné meno ženského rodu.

---

15. Text ukážky je písaný formou:

- A. poézie
- B. prózy
- C. divadelnej hry
- D. piesne

16. Napíš, ktorým slovom môžeme nahradiť podčiarknuté slovo vo vete:

Za všetkými oblokmi sa svietilo a po ulici sa šírila vábivá vôňa husaciny.

---

17. Vysvetli vlastnými slovami význam podčiarknutého slova vo vete:

Oheň utešene horel a výborne hrial.

---

18. Prečo chcelo ísť dievčatko za starou mamou?

---

19. Podčiarknutý umelecký prostriedok je:

Na zelených konároch horelo tisíce sviečok a z nich sa usmievali na dievčatko pestré obrázky.

- A. personifikácia
- B. prirovnanie
- C. pranostika
- D. príslovie

20. Vymysli iný záver rozprávky.

Kľúč správnych odpovedí pre rodičov

Autorom príbehu je:

A. Hans Christian Andersen

B. Christopher Hans Andersen

C. Pavol Dobšinský

D. Bratia Grimmovci

2. Kedy sa príbeh odohral? Na Silvestra, posledný deň v roku.

3. Vysvetli, čo znamená slovo pantofla.

A. papuča

B. čižmy

C. dreváky

D. tenisky

4. Čo malo dievčatko v zástere?

V starej zástere malo hromadu sírových zápalek a jeden zväzok držalo v ruke.

5. Ako sa volali peniaze, ktoré sú v príbehu spomenuté?

A. dukáty

B. strieborniaky

C. grajciare

D. groše

6. Čo si predstavovalo dievčatko, keď škrtilo tretíkrát zápalkou?

A. že sedí pri horúcich kachliach

B. že vidí hviezdičky

C. že sa nachádza na kráľovskom dvore

D. že sedí pri vianočnom stromčeku

7. Čo si dievčatko povedalo, keď videlo padať hviezdu?

A. že sa niekto narodil

B. že niekto zomiera

C. že bude veľmi mrznúť

D. že bude padať sneh

8. Koho videlo dievčatko, keď škrtlo štvrtýkrát zápalkou?

Uvidelo starú mamu.

9. Kde zobrala stará mam dievčatko?

Vzala si dievčatko do náručia a leteli vysoko, veľmi vysoko, tá, kde niet zimy, hladu ani strachu.

10. Vypíš z textu priamu reč.

Napríklad:

„Stará mama,“ zvolalo dievčatko, „vezmi ma k sebe! Ja viem, že sa stratíš, keď zápalka zhasne. Stratíš sa, tak ako teplé kachle, nádherná husacina a veľký, utešený vianočný stromček!“

11. Vysvetli význam slovného spojenia.

Snehový páper mu padal na dlhé plavé vlásky s peknými kučerami na šiji.

Jemný sneh mu padal na dlhé bledé vlásky s peknými kučerami na krku.

12. Hrubo vytlačené slová v texte sú:

A. prídavné mená

B. podstatné mená

C. zámená

D. slovesá

13. Uvedený text je:

- A. vecný
- B. umelecký**
- C. rozprávkový
- D. básnický

14. Vypíš z textu 1 podstatné meno stredného rodu, 1 podstatné meno mužského rodu, 1 podstatné meno ženského rodu.

Například: **oblak, dievčatko, zima**

15. Text ukážky je písaný formou:

- A. poézie
- B. prózy**
- C. divadelnej hry
- D. piesne

16. Napíš, ktorým slovom môžeme nahradiť podčiarknuté slovo vo vete:

Za všetkými oblokmi sa svietilo a po ulici sa šírila vábivá vôňa husaciny.

lákavá, príjemná...

17. Vysvetli vlastnými slovami význam podčiarknutého slova vo vete:

Oheň utešene horel a výborne hrial.

Oheň **dobre** horel...

18. Prečo chcelo ísť dievčatko za starou mamou?

Malo ju veľmi rado, cítilo sa sňou príjemne. Stará mama predstavovala pre dievčatko niečo pekné a dobré.

19. Podčiarknutý umelecký prostriedok je:

Na zelených konároch horelo tisíce sviečok a z nich sa usmievali na dievčatko pestré obrázky.

A. personifikácia

B. prirovnanie

C. pranostika

D. príslovie

20. Vymysli iný záver rozprávky.

Dieťa vymyslí iný záver podľa vlastnej fantázie.